

FÉMHÚROS DJANGO VAGY GYPSY-JAZZ GITÁROK

Ezek a hangszerek nevüket a velük játszott gitárjáték kitalálójáról, [Django Reinhardt](#)-ról, illetve magáról a gitárjáték stílusának a nevéből kapták.

Ezt a stílust a leggyakrabban előforduló „Django” és „Gypsy-Jazz” mellett nevezik még „Gypsy-Swing”-nek, esetenként a francia cigány származására utalva „Jazz Manouche”-nak, angol nyelvterületen inkább „Manouche Jazz”-nek, vagy „Manouche Swing”-nek, illetve Django együttesének neve után „Hot Club-Style”-nek is.

Az a zenész, akiről nem egy »egyszerű« signature-gitárt, hanem egy teljesen önálló hangszert »neveztek el«, igazán megérdemli, hogy a hangszere mellett életének és zenei munkásságának főbb állomásait is megismerjük.

Jean-Baptiste Reinhardt, cigány nevén Django (*jelentése: ébren vagyok*), közismert nevén Django Reinhardt (1910. január 23., Liberchies, Belgium – 1953. május 16., Fontainebleau, Franciaország) roma származású dzsessz-gitáros, az európai dzsessz kiemelkedő alakja, műfajteremtő újítója volt, az első fehér bőrű európai dzsessz-zenész, akit a színes bőrű amerikai dzsessz-zenészek is elismertek.

Django Reinhardt a francia manouche társadalomba tartozó szintő cigány, hagyományosan amatőr zenész családba született, és már gyermekkorában megtanult hegedűn, bendzsón, és gitáron is játszani.

18 éves korában, 1928-ban súlyos tragédia érte. Egy szerencsétlen véletlen miatt kigyulladt és leégett a lakókocsijuk, amelyben éltek, és bár ki tudtak menekülni, Django jobb oldala teljesen megégett, a jobb lábát amputálni is akarták, és megsérült a bal keze is, kisujját és gyűrűsujját nem tudta többé mozgatni. Egy szanatóriumban lábadozott 18 hónapig, és ott kezdett el ismét gitározni. Kifejlesztett egy olyan játékmódot, amellyel a sérülése ellenére virtuózan tudott játszani.

1934-ben ismerkedett meg [Stéphane Grappelli](#) hegedűssel. Reinhardt és Grappelli egy véletlen folytán találkoztak. Felkértek 14 zenészt, hogy egy este egy hotelben játsszanak. Az egyik szünetben Django leült egy sarokba és gitározni kezdett, majd nemsokára beszállt Stéphane is. Az így kialakult hangzás mindkettőjük tetszését elnyerte, ezért azután gyakrabban összejártak zenélni. Gyakorlatilag új műfajt teremtettek.

Végül megalakították a híres [Quintette du Hot Club de France](#) zenekart, amelynek újszerű „húros jazz” hangzásvilágával hamarosan nagy sikert arattak (a képen balról jobbra): Stéphane Grappelli – hegedű, Joseph „Nin Nin” Reinhardt (Django testvéröccse) – ritmusgitár, Louis Vola – nagybőgő, Django Reinhardt – szólógitár, Roger Chapu – ritmusgitár.

Az egyik első, csak húrosokból álló dzsessz-együttes hegedűs, bőgős és három gitáros felállásával a '30-as évek egyik legnépszerűbb európai dzsessz-zenekara lett. Egy kisebb kiadó, az Ultraphone jelentette meg az első felvételeiket, olyan híres dalokat, mint a [Dinah](#), a [Tiger Rag](#), a [Lady Be Good](#), vagy az [I Saw Stars](#). Ezek voltak azok a felvételek, amelyek merőben új hangzásvilágukkal és érzetükkel elnyerték az emberek tetszését.

Ezek után a kvintett több száz dalt vett még fel. Néhány további híres felvételük:

[Nuages](#)

[Minor Swing](#)

[Sweet Georgia Brown](#)

s egy kis »hazai íz«: [Hungaria](#)

A Hot Club olyan óriási hatással volt a zenei világra, hogy a mai napig alakulnak együttesek a nyomdokukba lépve. Hazánkban a kevés számú követők egyike a [Hot Club of Hungary](#).

A gypsy-jazz-ben többféle felállása létezik az együtteseknek, más-más hangszerekkel.

Az eredeti Quintette du Hot Club de France dobos nélkül játszott, amely megkönnyítette az akusztikus gitár erősítés nélküli használatát. Egyúttal kifejlesztette a ritmusgitár „la Pompe”-nak, azaz pumpának nevezett pengetési technikáját, amely helyettesítette a dobot, mint ütemet adó hangszert. Ennél azonban a gitáros »csak« penget, a pengetése adja a ritmust, és a pengető kéz sosem érinti a gitár fedlapját, mint például a flamenco-nál.

A gypsy-jazz leggyakoribb fő szólóhangszerei a gitár és a hegedű, bár a klarinét, illetve a tangóharmonika is gyakori.

Az együttesek sokfajta hangszeres felállása között egyfajta »normának« a gitár, hegedű, két ritmusgitár, és basszus tekinthető.

A keleti gypsy-jazz-ben a ritmusszekció kedvelt hangszere a cimbalom, amely vagy két cimbalommal, vagy egy cimbalom és egy gitár, vagy ritkán egy cimbalom és egy dob felállással szerepel.

A mai napig az akusztikus játék és hangzás a fő cél, és ez még akkor is igaz, ha a fellépésekkor általában kihangosítják a zenekarokat.

A kvintett tagjait a II. világháború kitörésének híre 1939-ben éppen Angliában érte. Django visszatért Párizsba, míg Stéphane Angliában maradt. A zenekar tagjai szerencsésen elkerülték a náci koncentrációs táborokat, nem úgy, mint sok társuk a háború alatt.

Django ezekben az időkben is több felvételt készített Hubert Rostaing-gal, akinek klarinétja helyettesítette Grappelli hegedűjét. Íme, néhány ízelítőül: [All Of Me](#), [Indecision](#), [Oui C'Est Ca](#), [Premiere Idee D'Eddie](#).

Django ekkor váltott elektromos gitárra, az elsők között kezdte használni az archtop elektromos gitárokat.

Ezen a fotón éppen egy Gretsch Synchronatic 400 gitáron játszik [Harry Volpe](#) társaságában:

Harry Volpe volt annyira jelentős gitáros, hogy még [az Epiphone is elnevezett egy modellt róla](#).

A világháború után ismét visszatért Angliából Grappelli, s folytatták együtt a zenei törekvésüket egészen 1951-ig, amikor Django visszavonult Samois Sur Seine-be, ahol a zenei örökségének részeként minden nyáron [Django-fesztivált](#) rendeznek.

A stílusnak még számos követője, nagy nevű mestere volt és van:

- [Babik Reinhardt](#), Django fia;
- [Biréli Lagrène](#), akit az újjászületett Django-nak tartottak;
- a szintén még életében legendássá vált [Dorado Schmitt](#);
- [Stochelo Rosenberg](#);
- illetve unokaöccse, [Jimmy Rosenberg](#);

...és természetesen még számos kiváló zenész, közöttük a magyar Illés Ferenc.

[Itt egy 2009-es riportfilm látható Illés Ferencről](#), illetve együtteséről, a [Swing Manouche Project](#)-ről.

Ő ezen kívül is sokat tesz a gypsy-jazz hazai népszerűsítéséért, amelyhez eredeti szakmáját, a számítástechnikát is felhasználja, s létrehozta [a Django-ról, valamint az általa kitalált zenei stílusról szóló honlapot](#), továbbá [ezt a linkgyűjteményt](#).

Érdekes, hogy a [világhírű magyar roma gitáros, Snétberger Ferenc](#) egy [riportjában úgy fogalmazott](#), „*a mára gyakorivá, szinte általánossá vált gypsy-jazz kifejezés manapság inkább üzleti fogalom, mint zenei*”.

Ezt valamennyire alátámasztja, hogy napjainkban már találunk olyan kiváló gypsy-jazz zenészt is, mint például a svéd [Andreas Öberg](#), akinek egyáltalán nincsenek roma gyökerei.

A mindenféle hangszereket gyártó [francia Selmer cég](#) jó hírnevét a gitárosok számára talán a Maccaferri-rendszerű akusztikus jazzgitárok hozták meg. A hangszer úgy került a köztudatba, mint Django Reinhardt kedvenc hangszere, melyet [a Selmer gyártott 1932. és 1952. között](#). Emiatt a hangszer megnevezésénél az azt ismertté, mi több, híressé tévő zenész, és az ő zenei stílusának megjelölésén túl (Django gitár, Gypsy-jazz gitár) egyaránt találkozhatunk a kifejlesztőjének, illetve gyártójának a megjelölésével is (Maccaferri gitár, Selmer gitár).

Minden tekintetben egy szokatlan külsejű gitárról van szó. A Maccaferri név [az olasz Mario Maccaferri hangszerkészítőről](#) ragadt a gitárra, aki feltalált egy belső, a gitár testébe szerelhető hangterelő rendszert, ezáltal növelve a gitár hangerejét. Mivel ez az eszköz nagyméretű hangnyílást igényelt, így Maccaferri hangszerein jelent meg először a furcsa, elnyújtott „D” betűre emlékeztető hatalmas hangnyílás. A későbbiekben a Selmer cég kezdte gyártani ezt a gitárt, azonban mint kiderült, nagyszerűen működött a hangterelő nélkül is, így a gitár anélkül, de a D-hangnyílás megtartásával kezdett elterjedni.

Később kijött egy igen kis hangnyílású változat is, amelyet „Petite Bouche”-nak, azaz kisszájúnak hívtak. A kisebb hangnyílású hangszer minden más tekintetben ugyanazzal a geometriával készül, mint a D-hangnyílású változat. Semmilyen másféle gitárnál nem található ilyen kicsi méretű hangnyílás. A kisméretű hangnyílás a lantkészítés hagyományából maradt ránk, ahol a díszes rozetta, még ha nagy is volt a felülete, végül is nagyon kis »lélegző« felületet eredményezett a hang számára.

Viszonylag kevés számú variációval készítik a hangnyílásokat, miközben a gitár testének alakja szinte minden gyártónál, készítőnél ugyanaz marad, csak „csapott cutaway”-es változatban készítik, és hagyománytiszteletből gyakran nulladik bundot is használnak. A leggyakoribb nagy D-, illetve kicsi ovális hangnyílás mellett általában még a kicsi tojás vagy szív alakú hangnyílással, illetve elvéve [a többi gitártípusnál hagyományossá vált kerek hangnyílással](#), vagy [a klasszikus húros hangszereknél ismert f-hanglyukkal](#) is találkozhatunk.

Szintén ritkán láthatunk-hallhatunk [bundozott](#) vagy [bund nélküli](#) akusztikus basszus, vagy [humbucker hangszedővel felszerelt elektromos változatú](#) Maccaferri gitárt.

Figyelem, a linkelt oldalakon (a basszusok kivételével) a képek alatt meg is hallgathatóak az adott gitárok!

Manapság a Maccaferri gitár igazi specialitás, kevesen, alig néhány cég és független hangszerkészítő épít ilyet, emiatt nem is olcsó hangszerek (hazánkban [például itt vásárolhatóak meg 375.000,- Ft-tól](#) – 2012. októberi ár), azonban akik használják, szinte szektaszerű klubot képeznek.

A legnépszerűbb Maccaferri gitár gyártók: [Maurice Dupont](#) (Franciaország), [Michael Dunn](#) (Kanada), [John S. Kinnard és a Dell'Arte Guitars](#) (U.S.A.), a [Gitane](#) (szintén U.S.A.), vagy éppen [Leo Eimers](#) Hollandiából, aki többek között a csodálatos [Rosenberg Triónak](#) építi a gitárjait.

[Ebben a cikkben két Furch gyármányú Maccaferri gitárt mutatnak be részletesen.](#)

[Ezen az angol nyelvű videón a Selmer Maccaferri gitárok történetéről ejtenek pár szót.](#)

[Ezen a videón egy, az 1930-as évekből származó Maccaferri gitár javítását mutatják be.](#)

[Ezen a rövid videón Jez Broun mutatja be egy Selmer-stílusú gitár építését.](#)

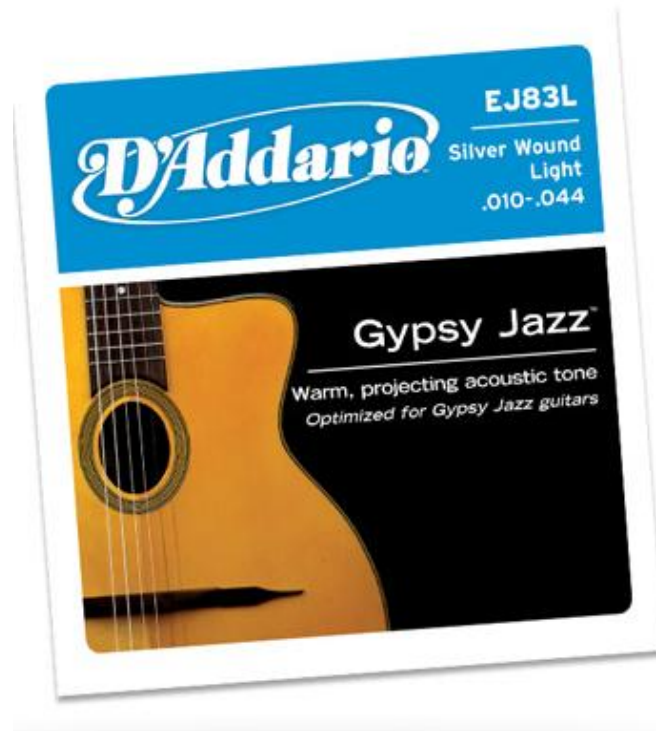
Ezen a videósorozaton [Koen Cassiers](#) hangszerész által készített [Selmer № 807 gitár](#) építését mutatják be zenei aláfestéssel:

[1](#) – [2](#) – [3](#)

Ezen a videósorozaton a [Shelley D. Park Guitars](#) által 2009-ben készített Encore Petite Bouche modellű gypsy-jazz gitár építését mutatják be folyamatában stílusos aláfestő gitárzene mellett:

[1](#) – [2](#) – [3](#) – [4](#) – [5](#) – [6](#) – [7](#) – [8](#) – [9](#) – [10](#) – [11](#)

Az ilyen gitárokra külön húrkészlet is szükséges, nem egy »sima« fém húrkészlet.

Mint [ezen az angol nyelvű, kifejezetten erre szakosodott honlapon](#) látható, viszonylag kevés gyártó készít, és viszonylag kevés variációban gypsy-jazz húrkészleteket.

Ilyen húrkészletek hazánkban [például itt 3.100,- Ft-ért](#) kaphatóak (2012. októberi ár).

A gypsy-jazz gitárosok kemény pengetővel játszanak. Ebben a stílusban általában igen vastag pengetőt használnak, 2 mm-től egészen 6-7 mm-ig, a tipikus gypsy-jazz pengető 3,5 mm-es.

Talán a legismertebb gyártó, mely ilyen speciális pengetőket (is) gyárt, a [Wegen](#).

A Wegen gypsy-jazz pengetői [például itt 4.800,- Ft-ért](#) vásárolhatóak meg (2012. októberi ár).

A gypsy-jazz gitárok, illetve a pengető helyes tartásáról, továbbá a stílusnak megfelelő pengetésről [itt olvashatunk](#).